

Katarzyna Kruglicz

Uniwersytet w Białymstoku

SPECYFIKA PRACY Z DZIEĆMI NA LEKCJI JĘZYKA ROSYJSKIEGO

SUMMARY

The specificity of working with children in the Russian language lessons

This article aims at introducing the issue of teaching Russian to children in a primary school and at the same time it is an attempt to answer the question – how to work with the young learners in order to establish a bedrock on which their further education will be based?

The article provides us with the most important aspects of the work with children such as: learning through play and movement or learning through new technologies as tools fostering the modern process of language teaching as well as enhancing the attractiveness and effectiveness of the didactic activities.

The article also contains examples of the didactic games taken from everyday experience of the author during her work with learners in the primary school.

Key words: Russian language, learning through play, modern technologies, multicultural teaching, teacher's personality

РЕЗЮМЕ

Специфика работы с детьми на уроке русского языка

Статья знакомит читателей с вопросом обучения русскому языку детей в начальной школе. Делается попытка ответить на вопрос – как работать с детьми, чтобы выработать основу, на которой будет базировать их будущее языковое обучение?

В работе мы знакомимся с важнейшими аспектами работы с детьми: учёбой

с использованием дидактических игр, учёбой с применением мультимедийных технологий – орудиями, поддерживающими языковое обучение, повышающими привлекательность и эффективность дидактических задач.

Статья содержит много примеров языковых игр на уроке русского языка, возникшими на основе ежедневного опыта работы автора с детьми в начальной школе.

Zarówno we współczesnej Europie, jak i na całym świecie coraz bardziej potrzebna jest nam znajomość języków obcych. Podejmowane są działania mające na celu promowanie plurilingwalizmu i interkulturowości. Rada Europy widzi konieczność kształcenia języka ojczystego oraz dwóch innych języków od wczesnych lat szkolnych (Rada Europy 2003)¹.

Pojawienie się języka rosyjskiego w szkołach podstawowych województwa podlaskiego jest odpowiedzią na rosnące zainteresowanie tym językiem wśród coraz młodszych grup wiekowych. Od pewnego czasu możemy zauważyć, że język rosyjski „wraca do łask”. Pojawiają się bogate oferty kursów w szkołach językowych, coraz częściej uczniowie w szkołach państwowych wybierając drugi obowiązkowy język obcy mają okazję uczyć się języka rosyjskiego. Na rynku z łatwością znajdziemy nowoczesne pozycje książkowe oraz audio dla początkujących i zaawansowanych, do tradycyjnej samodzielnej pracy w domu lub on-line przed komputerem. Pręźnie rozwija się także metodyka nauczania języka rosyjskiego. Coraz częściej spotykamy się z nowoczesnym podejściem w nauczaniu zarówno dzieci, jak i dorosłych.

Niniejszy artykuł jest próbą zestawienia najważniejszych aspektów nauczania języka rosyjskiego dzieci w szkole podstawowej.

Dzisiaj wszyscy już wiemy, że nie ma jednej, idealnej metody nauczania, która byłaby odpowiednia dla wszystkich uczniów i zawsze gwarantowałaby sukces w opanowaniu języka obcego. Uczniowie mają różne predyspozycje percepcyjne, różne przygotowanie ogólne, różnią się też preferowanym systemem sensorycznym, który determinuje, jakie informacje zostaną najlepiej zapamiętane². Jednak

¹ Commission of the European Communities (2003). *Communication from the Commission of the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Promoting language learning and linguistic diversity: An action plan 2004–2006*. Brussels: European Commission (http://ec.europa.eu/comm/education/doc/official/keydoc/actlang/act_lang_en.pdf).

² M. Kotarba-Kańczugowska, *Gry i zabawy (z) językiem obcym, czyli kilka słów o tym jak uniknąć monotonii metodycznej*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009, s. 201.

każdy nauczyciel powinien dążyć do wypracowania metod, które pozwolą na to, by lekcje były zarówno lubiane przez uczniów, jak i przynosiły zamierzone efekty. Powstaje więc pytanie – jak pracować z dziećmi w szkole podstawowej, by wypracować fundament, na którym będzie opierała się cała ich kolejna edukacja językowa i, jak pisze Mieczysława Materniak³, by wzbudzić u dzieci chęć do uczenia się języków obcych, która będzie im towarzyszyć przez całe życie?

Dzieci uczą się inaczej niż dorośli, więc muszą być też inaczej nauczane. Na pewno musimy pamiętać, iż celem nauczania nie może być natychmiastowa, mierzalna efektywność nauczania. Na tym etapie edukacji celem powinien być wszechstronny rozwój osobowości i zdolności dziecka⁴. Zadaniem nauczycieli w szkole podstawowej powinno być zainteresowanie dziecka nauką języka obcego. Dzieci posiadają ogromny potencjał w zdobywaniu wiedzy, ogromnym błędem byłoby z niego nie skorzystać. Hanna Komorowska argumentuje, że nauczanie dzieci może być skuteczne, gdy uwzględnimy ich cechy rozwojowe. Gdy lekcja przebiega zbyt monotonicznie lub gdy dany materiał realizujemy zbyt jednorodnie i długo, uwaga i koncentracja dzieci słabnie lub całkowicie zanika, następuje zmęczenie. Z tego też względu istotną rolę w zajęciach z dziećmi odgrywają: częsta zmiana aktywności, form pracy oraz modyfikacja wykonywanych zadań. Jednak należy mieć na uwadze, że przy stosowaniu różnych metod i środków nauczania powinien być zachowany umiar, inaczej możemy spowodować rozproszenie uwagi i chaotyczność procesów myślowych uczniów. Trwałość uwagi dziecka mobilizuje więc i utrzymuje umiarkowana zmiana w treści i metodach nauczania⁵.

Nie wszystko jednak w mobilizowaniu i rozwijaniu uwagi zależy od organizacji procesu nauczania. Wiemy, że ważnym czynnikiem jest własna aktywność dziecka. Uwaga uczniów nasila się i staje się trwalsza, kiedy przejawiają oni zainteresowanie, aktywność i umieją podejmować wysiłki w pracy szkolnej⁶. Dlatego za najbardziej adekwatne metody pracy na tym poziomie wiekowym uważa się metody aktywne – uczenie się w działaniu, uczenie poprzez zabawę i ruch. Dzieci odczuwają naturalną potrzebę ruchu, to istotny element dziecięcego świata. Każde ćwiczenie językowe, do którego wprowadzimy element ruchu i zabawy, pozwoli uczniom rozwinąć się tak intelektualnie, jak psychoruchowo. Lidia Wołoszynowa tłumaczy, że już w fazie wczesnoszkolnej następuje wzrost aktywności społecznej

3 M. Materniak, *Pedagogika Marii Montessori i jej wykorzystanie w procesie wczesnej nauki języka obcego*, Częstochowa 2008, s. 71.

4 J. Żejmo, *Zalety zintegrowanej nauki języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 2, s. 98.

5 L. Wołoszynowa, *Młodszy wiek szkolny*, [w:] *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, M. Żebrowska (red.), Warszawa 1982, s. 572.

6 Ibidem.

i rozwój umiejętności współzycia i współpracy w grupie. Znajduje to odzwierciedlenie między innymi w zamiłowaniu dzieci do gier i zabaw podporządkowanych określonym zasadom i regułom⁷.

Oto kilka sprawdzonych propozycji zabaw językowych, przeznaczonych do pracy w parach lub większych grupach, w formie powtórzenia lub zawodów językowych:

1. *Językowe kalambury* – jeden uczeń przedstawia ruchem ciała i mimiką konkretne słowo, wyrażenie lub zdanie, a reszta grupy odgaduje i wymawia rozwiązanie w języku rosyjskim.
Leksykę można też przedstawiać rysując na tablicy.
2. *Naklejamy etykiety* – dzieci nazywają w języku rosyjskim przedmioty, a następnie zapisują słowa po rosyjsku na samoprzylepnych karteczkach i, chodząc po klasie, przyklejają na wcześniej nazwane przedmioty. Świetnie sprawdzają się nazwy przedmiotów w sali, nazwy kolorów, części garderoby, części ciała. Wariantów zabawy jest kilka, uczniowie mogą otrzymać zestaw gotowych karteczek ze słowami, które mają przeczytać i ponaklejać na konkretne przedmioty.
3. *Prawda-Falsz* – nauczyciel wypowiada w języku rosyjskim różne zdania lub opisuje obrazki, gdy mówi prawdę uczniowie na przykład wstają, czy klaszczą raz lub podnoszą czerwoną karteczkę, adekwatnie inną czynność wykonują, gdy nauczyciel mówi zdanie fałszywe.
4. *Co kupiłam, co nałożyłam* – dzieci kolejno podbiegają do stołu z obrazkami produktów i wybierają na przykład 3 dowolne, po czym biegną do swojej grupy i pełnym zdaniem mówią w języku rosyjskim, co kupiły w sklepie; inny wariant zabawy to podbieganie do stołu i nakładaniem jakiegoś elementu garderoby, a następnie powrót do grupy i opis swojego wyglądu.
5. *Posłuchaj i wykonaj* – nauczyciel wydaje polecenia w języku rosyjskim, a uczniowie je wykonują. Warto wydawać polecenia, które wywołują pozytywne emocje, na przykład: dotknąć prawym kolaniem brzucha, stanąć na lewej nodze czy pokazać smutną minę.
6. *Orkiestra* – nauczyciel lub uczeń prezentuje dzieciom fotografię, uczniowie nazywają w języku rosyjskim pokazywane słowo, a następnie powtarzają je według instrukcji prowadzącego; gdy ten ma ręce wysoko powtarzają głośno, a gdy nisko – powtarzają cicho.
7. *Pakuję walizkę* – uczniowie powtarzają po sobie sekwencję słów zaczynających się od zdania: *В мой чемодан я положу ...* każdy kolejny uczestnik

⁷ Ibidem, s. 531-532.

- dodaje jedną rzecz od siebie, powtarzając wcześniej wymienione rzeczy we właściwej kolejności; na etapie początkowym mogą to być pojedyncze słowa, starsi uczniowie mogą podawać wyrażenia uważając przy tym na przykład na końcówkę rodzajową przymiotników.
8. *Bingo* – na planszy, składającej się z 9 pól uczniowie wpisują własne liczby lub słowa np. 9 z 20 zaproponowanych przez nauczyciela, po wypełnieniu pól nauczyciel odczytuje liczby/ słowa w ustalonej przez siebie kolejności, a uczniowie zakreślają te, które zostały wypowiedziane przez nauczyciela i jednocześnie znajdują się na ich planszy; celem gry jest skreślenie 3 liczb/ słów umiejscowionych w jednym rzędzie w pionie, w poziomie i po przekątnej.
 9. *Maluję obraz* – nauczyciel powoli opisuje obrazek, a uczniowie rysują obrazek według instrukcji nauczyciela.
 10. *Plan lekcji* – uczniowie na kartce tworzą w języku rosyjskim swoje plany lekcji, a następnie, zadając pytania typu *В четверг на втором уроке у тебя история?*, starają się „rozpracować” plan lekcji kolegi. Jeżeli uczeń „trafi” przedmiot – kontynuuje zadawanie pytań, jeśli nie – pytania zadaje przeciwnik. Możliwy jest wariant z inną leksyką na przykład z listą zakupów.
 11. *Znajdź różnicę* – nauczyciel pokazuje uczniom dwa podobne obrazki, które różnią się między sobą małymi szczegółami, na przykład dwa podobne pokoje lub dwie podobnie ubrane osoby. Zadaniem uczniów jest odnaleźć różnice i opisać je w języku rosyjskim.
 12. *Matematyka* – pierwszy uczeń rzuca kostką i głośno w języku rosyjskim nazywa wyrzuconą cyfrę na przykład *три*, kolejny uczeń po rzucie kostką powtarza cyfrę kolegi i swoją tworząc działanie dodawania np. *три плюс пять будет восемь*, kolejny uczeń po swoim rzucie tworzy kolejne działanie w języku rosyjskim np. *восемь плюс четыре будет двенадцать*.
 13. *Człowieczek* – uczeń układa hasło i zapisuje je rysując na tablicy poziome kreski, odpowiadające ilości liter. Pozostali uczniowie odgadują literki; jeśli litera występuje w hasle – jest wpisywana nad kreską w miejscu, w którym występuje w słowie ukrytym na tablicy, w przeciwnym razie uczeń będący przy tablicy dorysowuje każdorazowo kolejny element człowieczka. Przy rysowaniu człowieczka, można posłużyć się następującym wierszykiem:

Точка точка запятая,
минус,
головка кривая,
палка палка огуречек,
вот и вышел человек.

Warto pamiętać na lekcji także o momencie rozluźnienia. Świetnie w takich sytuacjach sprawdza się typowa gimnastyka w formie wierszyka. Takie pozorne odwrócenie uwagi uczniów od zagadnień edukacyjnych, a także dotlenienie organizmu może stać się swoistym rytuałem, wykonywanym na każdej lekcji. Podczas takiej gimnastyki uczniowie w bardzo krótkim czasie mogą nauczyć się kilku nowych słów, a nawet zwrotów. Oto przykładowy wierszyk do wykonywania ćwiczeń gimnastycznych:

Встали встали встали!
Немного мы устали.
Сделаем зарядку.
Только по порядку.
Встанем – сядем
Встанем – сядем.
Руки поднимаем
Руки опускаем
Руки вверх, руки вниз.
Влево, вправо повернись.
Делай так и не ленись
Чтоб немного отдохнуть
Надо глубоко вздохнуть
Вдох – выдох
Вдох – выдох
А теперь опять учиться.
Сели! Сели! Сели!

Osoby pracujące z dziećmi wiedzą, jak ważne jest także wykorzystanie muzyki, rytmiki i rymu w nauczaniu języków obcych. Świetnym rozwiązaniem jest nauka wierszyków-rymowanek, do których dzieci mogą jednocześnie tańczyć, ale przede wszystkim piosenek. Muzyka pobudza nasze zmysły, angażuje nas emocjonalnie w zadanie i bez wątpienia wspomaga naukę języków obcych. Dzieci raczej chętnie i szybko uczą się piosenek czy wyliczanek w języku rosyjskim, które dostarczają im prawidłowych wzorców artykulacji, akcentuacji, intonacji, pozwalają osłuchać się z językiem. Pamiętajmy, że piosenki na lekcjach służą integracji uczniów w klasie, stwarzają dobry nastrój i pomagają pokonać bariery. Szukając odpowiednich piosenek warto zwrócić uwagę na tekst, aby był on przydatny językowo i jednocześnie łatwy do zapamiętania. Wykorzystywanie materiału audialnego wiąże się z ryzykiem, że uczniowie zapamiętają zestaw słów tylko w danym kontekście (ruchowym, melodycznym), nie będą zaś w stanie odtworzyć poznanego słownictwa poza tym mnemotechnicznym kontekstem. Aby uniknąć tych proble-

mów, należy wizualizować teksty piosenek, a także używać słownictwa zawartego w piosenkach w innym kontekście⁸.

Uwaga uczniów aktywizuje się także wtedy, gdy uwzględniamy i wykorzystujemy w procesie nauczania ich zainteresowania, wiążemy nowy materiał z dawnymi ich wiadomościami, nawykami i doświadczeniami⁹. Warto więc rozmawiać ze swoimi uczniami, poznawać ich zainteresowania, wiedzieć co czują i o czym marzą. Praca na tak dobranym materiale będzie o wiele łatwiejsza, ciekawsza i, co za tym idzie, przyniesie efekty, bo nawet jeśli mamy ćwiczyć konstrukcje gramatyczne, warto je ćwiczyć wykorzystując tematykę, która jest najzwyczajniej ciekawa dla dzieci. Uczniowie mają pełne prawo do współtworzenia swojego procesu edukacyjnego, dokonywania wyborów niezależnie od tego, ile mają lat. A obowiązkiem nauczyciela jest uwzględnienie zarówno potrzeb rozwojowych ucznia, jak i jego zainteresowań. Należy także zadbać, by na każdym etapie nauka przebiegała także w określonym kontekście sytuacyjnym. Taki kontekst stwarzają ćwiczenia podkreślające wykorzystanie wiedzy w praktyce. Do ćwiczeń bardzo dobrze nadaje się odgrywanie scenek typu: pytam o drogę, przychodzę do lekarza, zamawiam posiłek w restauracji, kupuję bilety do kina lub na pociąg. Czynnikiem motywującym uczniów są także konkursy, których nie może zabraknąć w czasie nauki języka obcego, pozwalają one na sprawdzenie swoich umiejętności, ale także pochwalenie się nimi np. przed społecznością szkolną. Warto wychodzić ze swoją pracą i dokonania poza drzwi sali lekcyjnej, organizować spotkania kulturalne, wieczorki poezji, przedstawienia, wystawy i lekcje otwarte. Ważne jest, by do współpracy zapraszać rodziców naszych uczniów i całe rodziny.

W podstawie programowej przedmiotu język obcy nowożytny czytamy, iż, oprócz umiejętności językowych, szkoła kształtuje, poprzez nauczanie języka obcego nowożytnego, postawy: ciekawości, tolerancji i otwartości wobec innych kultur¹⁰. Poruszany jest tu niezwykle ważny kontekst wielokulturowości nauczania. Dzieci w szkole podstawowej są jak biała kartka, niezapisana uprzedzeniami, stereotypami. Uczniowie w tym wieku są przepełnieni gotowością odkrywania świata i tolerancji. Ten potencjał powinien być mądrze wykorzystany przez nas, dorosłych.

Nasi uczniowie wychowują się w świecie Internetu, komputera i wszelkich nowinek technologicznych, a więc naturalne jest, że w procesie dydaktycznym

⁸ M. Kotarba-Kańczugowska, *Sześciolatek na zajęciach z języka obcego*, Warszawa 2014, s. 23.

⁹ L. Wołoszynowa, *Młodszy wiek...*, s. 573.

¹⁰ Podstawa programowa przedmiotu język obcy nowożytny II etap edukacyjny, klasa IV-VI, s. 32.

nie może zabraknąć nowych technologii. Cyfrowe rozwiązania mają ogromny potencjał edukacyjny i mogą wspierać nauczyciela w codziennej pracy. Internet to niekończące się źródło pomysłów i propozycji. Sieć dostarcza nam bogate i autentyczne materiały językowe o ogromie różnorodności formy i treści przekazu. W Internecie znajdziemy bardzo dużo zadań i ćwiczeń wspomagających naukę języków, które są przygotowane dla uczniów w różnym wieku i na różnych poziomach znajomości języka¹¹.

Poniżej adresy stron, na które warto zajrzeć planując lekcję języka rosyjskiego:

- <http://www.rebus-metod.net/obuchenie-chteniyu/rebus-metod> (ciekawa metoda nauki czytania, możliwość ćwiczenia on-line),
- <http://www.rosyjski.slowka.pl/gry-on-line,d,18,10.html> (gra językowe memory on-line, testy, gramatyka),
- <http://www.wordle.net/> (strona do tworzenia plakatów słów w pięknej kolorystyce i ciekawych układach graficznych),
- <http://www.urya.ru/> (bank materiałów dydaktycznych – karty pracy, plakaty, prezentacje multimedialne, gry on-line),
- <http://www.tatsel.ru/song/index.htm> (bank słów rosyjskich piosenek dla dzieci),
- <http://abvgd.russian-russisch.info/free.html> (strona dla obcokrajowców uczących dzieci języka rosyjskiego jako obcego),
- http://rus-on-line.ru/NUMERALS/a_tit.html (gra on-line – rozumienie tekstu czytanego-liczebniki).

Warto pamiętać, że proces percepcji na poziomie młodszego wieku szkolnego jest oparty na pogładowym przedstawianiu i zestawianiu oraz porównywaniu przedmiotów. Oznacza to, że słowna prezentacja lub wyjaśnianie jakiegoś problemu powinny być wspomagane konkretnym obrazkiem – wyobrażeniem, które ma pomóc w zrozumieniu lub przekazaniu danych treści¹². W takiej sytuacji nieocenioną pomocą będą także prezentacje multimedialne, które umożliwiają atrakcyjną prezentację materiału. Nauczyciel może je tworzyć z materiałów znalezionych w Internecie, kilkakrotnie wykorzystywać, a także modyfikować zgodnie z oczekiwaniami swoich uczniów. Prezentacje multimedialne świetnie nadają się do wprowadzania nowego materiału, jak i do powtórzeń.

¹¹ A. Hofman, *Dzieci sieci – technologie informacyjno-komunikacyjne, jak nie zgubić wartości i przygotować dzieci do funkcjonowania w społeczeństwie przyszłości*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009, s. 257-258.

¹² E. Wieszczeżyńska, *Psychorozwojowe uwarunkowania wczesnej edukacji językowej*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009, s. 42.

Z przekonaniem możemy stwierdzić, że nowoczesne technologie to nie tylko atrakcja i rozrywka dla dzieci, ale wsparcie nauczyciela w procesie edukacyjnym, możliwość rozwijania swojego warsztatu i realizowania różnych projektów. W miarę możliwości współczesna szkoła powinna zapewniać w salach lekcyjnych odpowiedni sprzęt multimedialny, by wyjść naprzeciw oczekiwaniom współczesnych uczniów.

Zarówno zabawy, muzyka, jak i nowoczesne technologie na lekcjach języka rosyjskiego wpływają na atmosferę lekcji. Z fińskich badań na grupie 66 uczniów uczących się języka niemieckiego jako drugiego wyniku, że najbardziej motywującym czynnikiem jest klimat lekcji. Lubiany nauczyciel i dobry klimat lekcji sprawiają, że uczniowie wykazują wysoki poziom motywacji do nauki¹³. Jeśli na lekcji panuje atmosfera pełna zaufania i empatii, to dzieci angażują się emocjonalnie w realizację powierzanych zadań, unikają znużenia czy zmęczenia. Oczywiście na dobry klimat lekcji ma wpływ sam nauczyciel – jego osobowość i relacje interpersonalne z uczniami. Wiek szkolny jest jedynym okresem rozwojowym, w którym nauczyciel staje się jedną z ważniejszych osób w życiu dziecka. Wraz z przechodzeniem ucznia przez kolejne etapy kształcenia inne funkcje nauczyciela (dydaktyczna, wychowawcza i opiekuńcza) wysuwają się na pierwszy plan. Na poziomie edukacji elementarnej najbardziej wybija się funkcja opiekuńcza, a następnie wychowawcza. Wraz z rozwojem psychospołecznym dziecka i jego wzrastającą samodzielnością te dwie funkcje usuwają się w cień, ustępując miejsca funkcji dydaktycznej. Błędem zaś byłoby sądzić, że dalsze etapy kształcenia są związane już tylko z funkcją dydaktyczną. Na wszystkich szczeblach edukacyjnych bowiem wszystkie trzy funkcje konstytuują rolę nauczyciela, niewypełnianie lub zaniedbywanie jednej z nich powoduje, że sukcesy osiągnięte w obszarze związanym z pozostałymi funkcjami są tylko pozorne¹⁴. Nauczyciel języka obcego wprowadza dziecko nie tylko w tajniki używania języka, lecz także w kulturę, kształtuje poniekąd jego otwartość wobec innych języków oraz kultur. Co więcej, oprócz nauczania języka ma wpływ na poszerzanie wiedzy ogólnej dziecka¹⁵. Na pewno nie wystarczy, by była to osoba, która włada językiem obcym, posiada repertuar piosenek, wierszyków i potrafi korzystać ze sprzętu multimedialnego. Nauczyciel języka obcego w szkole podstawowej musi rozumieć dzieci, musi być gotowy na

¹³ M. Karppinen, *Lernmotivation der Deutschlernern in der Gymnasialen Oberstufe in Finnland. Eine Vergleichsstudie über die Motivation der A – und B3-Deutschlernenden*. Universität Jyväskylä, [w:] J. Iluk, *Jak (de)motywuujemy uczniów na lekcjach języka obcego?*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 4, s. 67-73.

¹⁴ K. Appelt, *Wiek szkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka?*, [w:] *Psychologiczne portrety człowieka*, A. I. Brzezińska (red.), Gdańsk 2005, s. 281.

¹⁵ M. Kotarba-Kańczugowska, *Szcześciolatek na zajęciach...*, s. 29.

to, by uczestniczyć w zabawach wspólnie ze swoimi uczniami; musi sprawiać, by uczenie się było czymś fascynującym, wartym wysiłku i pokonywania pojawiających się trudności, musi wierzyć w to, co robi i widzieć w tym sens.

Pracę z dziećmi często postrzega się jako stresujące i trudne zadanie. Moim zdaniem, nauczanie takiej grupy wiekowej stawia istotne wyzwania, ale powiedziałabym, że jest to zadanie niezwykle odpowiedzialne i niezwykle pasjonujące.

Na koniec poniższego artykułu chciałabym poruszyć jeszcze jedną bardzo istotną kwestię. Rada Europy pracuje nad tym, by tworzyć uczniom warunki do poznawania różnorodności językowej i kulturowej Europy, ale prowadzi także prace nad zapewnieniem ciągłości w kształceniu językowym w całym systemie szkolnym. Rezultaty najbardziej efektywnego nauczania zostaną zmarnowane, jeśli uczniowi, który przechodzi na wyższy etap kształcenia, nie zapewni się kontynuacji nauczania danego języka na właściwym dla niego poziomie¹⁶. My – jako nauczyciele języków obcych – powinniśmy tak pracować ze swoimi uczniami, by zechcieli oni kontynuować naukę na dalszych etapach swojej edukacji.

Bibliografia

- Borówka M., *Edukacja językowa poprzez sport w przestrzeni poza szkolnej*, „Języki Obce w Szkole” 2012, nr 2.
- Hofman A., *Dzieci sieci – technologie informacyjno-komunikacyjne, jak nie zgubić wartości i przygotować dzieci do funkcjonowania w społeczeństwie przyszłości*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009.
- Iluk J., *Jak (de)motywuujemy uczniów na lekcjach języka obcego?*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 4.
- Jaroszewska A., *Gry i zabawy w nauczaniu języków obcych dzieci w młodszym wieku szkolnym w kontekście wielokulturowości*, „Homo communicativus” 2008, nr 2 (4).
- Kotarba-Kańczugowska M., *Gry i zabawy (z) językiem obcym, czyli kilka słów o tym, jak unikać monotonii metodycznej*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009.
- Kotarba-Kańczugowska M., *Szcześciolatek na zajęciach języka obcego, Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa 2014.
- Kic-Drgas J., *Dzieci a nauka języków obcych*, „Języki Obce w Szkole” 2014, nr 1.
- Materniak M., *Pedagogika Marii Montessori i jej wykorzystanie w procesie wczesnej nauki języka obcego*, Częstochowa 2008.

¹⁶ G. Lundberg, *Developing teachers of young learners: in-service for educational change and improvement*, [w:] T. Siek-Piskozub, *Nauczanie języków obcych dzieci w wieku wczesnoszkolnym*; Sikora-Banasik D. (red.), *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, Warszawa 2009, s. 16.

- Nawrocka-Groś M., *Metody i techniki nauczania języka obcego w kształceniu zintegrowanym*, [http://www.profesor.pl/mat/n12/n12 m nawrocka 041127 1.php](http://www.profesor.pl/mat/n12/n12_m_nawrocka_041127_1.php)
- Pamuła M., *Nowe technologie informacyjne i komunikacyjne w nauczaniu języka obcego dzieci*, „Poliglota. Edukacja językowa dzieci”, Częstochowa 2005.
- Podstawa programowa przedmiotu język obcy nowożytny II etap edukacyjny, klasa IV-VI.*
- Siek-Piskozub T., *Nauczanie języków obcych dzieci w wieku wczesnoszkolnym*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009.
- Wieszczeczyńska E., *Psychorozwojowe uwarunkowania wczesnej edukacji językowej*, [w:] *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych, zarys teorii i praktyki*, D. Sikora-Banasik (red.), Warszawa 2009.
- Wołoszynowa L., *Młodszy wiek szkolny*, [w:] *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, M. Żebrowska (red.), Warszawa 1982.
- Żejmo J., *Zalety zintegrowanej nauki języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 2.
- Баев П. М., *Играем на уроках русского языка: Пособие для преподавателей зарубежных школ*, Москва 1989.
- Губанова Т. В., Нивина Е. А., *Русский язык в играх: учебно-методическое пособие*, Тамбов 2007.